

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ СТАНДАРТІВ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стояцька Ганна,
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
Україна*

The study examines the implications of the trends in the implementation of digital standards of existence. Various programs for collecting personal data are considered. Demonstrate the risks involved in complying with business ethics and practice standards in the process of analysis and processing of personal data, in particular in China. The study notes the problem with respect for the rights and freedoms of citizens and their possible violations. This problem is acutely relevant in the context of the total use of data processing algorithms for personal behavior and trajectory of existence.

Keywords: digital, digital economy, human rights, personal data.

Анализируются существующие и вероятные последствия внедрения стандартов диджитализации в различные программы по сбору персональных данных. На примере Китая демонстрируются риски по соблюдению стандартов деловой этики и практики в процессе анализа и обработки персональных данных. Отмечается, что вопрос с соблюдением прав и свобод граждан и их возможными нарушениями являются остроактуальными в контексте тотального использования алгоритмов обработки данных персональной поведения и траектории существования.

Ключевые слова: диджитализация, цифровая экономика, защита прав, персональные данные.

Диджиталізація є на сьогодні трендом, загальним для всього світу. Мережеві технології, інтернет-ринок, цифрова економіка, електронний уряд, зростаюча роль інформації на траєкторії повсякденної людської поведінки стають явищами, що не мають географічних

меж. Від Америки до Китаю, долаючи кордони від мегаполісів до малих населених пунктів, цифрова реальність захоплює все більший географічний простір, створюючи його віртуальну версію. Окрім відкритості та зручності, вона містить масу контроверсійних аспектів для людського існування, соціальний, правовий та політичний статус яких, наразі, слабо або ще жодним чином не визначений. Відповідно, питання прав і свобод особистості у цьому просторі глобальної діджиталізації та глобального неявного контролю залишаються відкритими для фахового обговорення.

Промовистими прикладами впливу цифрового світу на систему прав і свобод, є, наразі, політика Китайської Народної Республіки щодо соціальних і культурних протоколів, заснованих на спостереженні за поведінкою громадян. Так звана Соціальна кредитна система, яка є частиною державної політики і участь у якій від 2020 року стане для громадян країни обов'язковою, офіційно покликає підсилити контроль за дотриманням права та безпекою. Втім, в неї цілком офіційно закладено основу так званого «рейтингу довіри» на підставі стеження за поведінкою громадян на основі аналізу їх повсякденної діяльності у цифровому світі: покупки в онлайн-магазинах; геоданні в той чи інший момент часу; приятелювання; кількість годин, що витрачається на стримінг чи відеоігри; сплата або несплата рахунків і податків тощо.

Насправді, ситуація ця не є унікальною і для інших країн, «адже більшість з описаної активності відбувається завдяки регулярному збору користувачької інформації через Google, Facebook, Instagram, фітнес-трекери типу Fitbit тощо» [1]. Кожен застосунок у мобільному телефоні, кожен запит у інтернет-браузері, кожні симпатії та переваги, проявлені у соціальних мережах є предметом ретельного відслідковування та збору цифрових даних, на основі якого різноманітні діркет-радары формують нашу стрічку новин, рекламні пропозиції, осередки спілкування тощо. Але донедавна загальним правовим трендом вважався захист персональних даних та особиста цифрова безпека. Звісно, викриття останніх років на кшталт голосних справ про «злив» інформації через WikiLeaks або збір та таргетування інформації Cambridge Analytica викликали

справедливе обурення та загальний суспільний осуд всіх сторін викритих відносин.

Але суто китайською інновацією на сьогодні є не просто отримання цифрових даних про поведінку громадян з метою цільових впливів на попит та послуги. Йдеться про державну ініціативу формування соціального портрету громадянина з точки зору його благонадійності, лояльності, ймовірної схильності до критики органів влади або правопорушень. Причому цей портрет формується шляхом застосування різноманітних алгоритмів радару, принципи дії яких остаточно не з'ясовані і не оприлюднені.

Сумним жартом виглядають поради подорожуючим або для громадян країни при перегляді інтернет-сторінок в Китаї, не забути уникати реєстрації між 2 ранку і 4 ранку, триматись подалі від веб-сайтів, що пропонують швидкі кредити і бути обережним, змінюючи свій мобільний телефон занадто часто. Хороше правило полягає в тому, аби використовувати інтернет, переважно для чогось на кшталт замовлення штор для вашого офісу, а при покупці в інтернеті фотографічного обладнання, скористатись паралельною пропозицією і придбати підводне спорядження. Очевидний натяк на те, що ваша поведінка в інтернеті не повинна мати натяку на схильність до рефлексії над суспільними процесами або прагнення «пошпигувати» – краще демонструвати цілковиту схильність до безневинного розважального контенту, подорожей, захоплення природою, повсякденними справами тощо.

В чому причина таких пропозицій та порад щодо траєкторії поведінки? Всі ці варіанти можуть вплинути на ваш кредитний рейтинг. І ваш кредитний рейтинг, який визначається кількома експериментальними алгоритмами, які перевіряються найбільшими інтернет-компаніями Китаю, може одного разу вплинути не лише на вашу змогу отримати кредит. Дехто вважає, що це може визначити на майбутнє повноту вашого доступу до систему здоров'я, освіти, працевлаштування та статус «надійного» громадянина. Ці кредитні рейтинги стають воротами не тільки для позик, але і для все більш широкого спектру нефінансової діяльності. Більш високий рейтинг може дати вам доступ до більш швидкого проходження контролю на

безпеку смуги в аеропорту, швидше отримання іноземних віз, преференції у користуванні комунальними або транспортними послугами тощо. Нові рейтингові системи анонсуються як «частина зусиль, підтриманих урядом для збільшення кредитування сотень мільйонів китайців, які хочуть отримати доступ до кредитів для малого бізнесу або споживчого кредиту, але не мають позитивної історії застави чи фінансів» [2].

Аби вирішити подібні проблеми, обрані приватні інформаційні корпорації покладаються на «нетрадиційні» показники, такі як історія пошуку в Інтернеті та покупки мобільного телефону, щоб визначити, хто є кредитоспроможним. Тобто по суті, приватні корпорації визнають, що отримують доступ до записів китайських інтернет-користувачів завдяки ліцензіям, виданим центральним банком минулого року на розробку експериментальних кредитних рейтингів. Таким чином держава контролює не лише власних громадян, але й визначає хто з приватних компаній може здійснювати подібний контроль. Така цифрова франшиза, наразі, немає адекватного відповідника в жодній правовій системі світу, хоча розробка норм, які б почали регулювати цей простір, вочевидь, невдовзі почне активно розвиватись та впроваджуватись.

Варто зауважити, що як і будь-яка державна ініціатива, Соціальна кредитна система постулює свою спрямованість на збереження правопорядку та на переваги для її цільової аудиторії, потенційних вигодонабувачів. Водночас, не йдеться про громадян, які не пройдуть через тонке й незрозуміло налаштоване сито системних алгоритмів обліку благонадійності, які будуть етичні та правові наслідки запровадження подібної політики оцінки. Непрозорий проект плану говорить про намір «використовувати заохочення для збереження довіри і обмежень проти порушення довіри як механізму стимулювання», і викладає мету підвищити «чесний менталітет і рівень кредитування всього суспільства». В той же час вона, по суті, впроваджує неетичні соціальні стандарти, підвищує ризик правових колізій, уможливорює нецільове використання даних тощо.

Все частіше лунають закиди, що марш технологій у поєднанні з прибутковими приватними компаніями, авторитарною політикою і

слабкими громадянськими свободами створюють у Китаї цілковито токсичну суміш. Не існує запобіжників, які б унеможливили використання отриманих поведінкових даних для просування панівної ідеології, маніпуляцій з політичним вибором, формування риторики ненависті до певних соціальних груп та інших порушень громадянських прав і свобод. Китай не належить до країн зі сталою демократією та традиціями толерування ліберальних цінностей. І перші результати застосування технологій визначення благонадійності громадян вже стали предметом резонансних розслідувань іноземними аналітиками прикладів тотального порушення прав в Сінцзян-Уйгурському автономному районі (СУАР) Китаю. У цьому регіоні компактного проживання етнічно некитайського населення з сильною релігійною домінантою (більшість населення сповідує іслам) внаслідок запровадження, по суті, тотальної державної програми слідкування за поведінкою громадян через електронні девайси та камери зовнішнього спостереження, утворилась соціальна ситуація, близька, за оцінками експертів, до атмосфери модифікованих та осучаснених концентраційних таборів.

Діджиталізація та запровадження стандартів електронного уряду, а в перспективі і електронної держави, на сьогодні визначається як один з пріоритетів розвитку і України. Тому, підсумовуючи, варто наголосити на проблемах і ризиках, які вже існують у світі в контексті правової невизначеності статусу електронних персональних даних, отриманих про поведінку та траєкторію існування громадянина. Ретельне вивчення проблеми та її правова концептуалізація, правове закріплення норм і статусів щодо захисту персональних даних, прав і свобод громадян, які виникають внаслідок цифрової революції вбачається таким, що є для нашої держави на часі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНО ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНШИХ ДЖЕРЕЛ

1. Big data meets Big Brother as China moves to rate its citizens. URL: <https://www.wired.co.uk/article/chinese-government-social-credit-score-privacy-invasion>
2. China: When big data meets big brother. URL: <https://www.ft.com/content/b5b13a5e-b847-11e5-b151-8e15c9a029fb>

3. Y. Chen, Z. C. Wang, and Z. J. Zhang, "Mark to market value at risk," *Journal of Econometrics*, Vol. 208, no. 1, pp. 299-321, Jan, 2019.
4. R. Creemers, "Cyber China: Upgrading Propaganda, Public Opinion Work and Social Management for the Twenty-First Century," *Journal of Contemporary China*, Vol. 26, no. 103, pp. 85-100, 2017.
5. K. Hopewell, "How Rising Powers Create Governance Gaps: The Case of Export Credit and the Environment," *Global Environmental Politics*, Vol. 19, no. 1, pp. 34-52, Feb, 2019.
6. The complicated truth about China's social credit system. URL: <https://www.wired.co.uk/article/china-social-credit-system-explained>
7. China's new viral app could be straight out of Black Mirror. URL: <https://www.wired.co.uk/article/china-app-clap-tencent>

ОСОБЕННОСТИ ВЕКСЕЛЬНОГО ОБРАЩЕНИЯ В УКРАИНЕ

Mg.iur. Цветкова Ирина,

*Балтийская Международная Академия, Латвия, претендент
на степень доктора наук, e-mail: irina.cvetkova@bsa.edu.lv,*

ORCID: 0000-0003-3841-8763

Руководитель научной работы: Dr.iur. Янис Грасис

With the evolving commodity-money relations the bill has gradually become a universal credit-settlement instrument used in business and banking practice. Being a security the bill has become the object of different transactions (purchase and sale, secured, etc). Alongside with that, in the XXI century the bill market started to be used both for virtual transacting and for the transacting not directly related to the receipt of the concrete monetary funds and even for the pursuit of the activities under a ban. The article deals with the problems of the bills application for the civil transacting in Ukraine.

Keywords: bill, bill terminal, bill trade system.

С развитием товарно-денежных отношений вексель постепенно превратился в универсальный кредитно-расчетный инструмент, используемый в коммерческой и банковской практике. Являясь ценной бумагой, вексель стал объектом различных сделок (купли-продажи, залога и т.д.). Вместе с